

RUSYA FEDERASYONU ÜLKE RAPORU (2024)

MOSKOVA
BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İÇİNDEKİLER

A) GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM.....	2
B) MAL TİCARETİ	3
C) HİZMET TİCARETİ VE YATIRIMLAR.....	4
C.1) Müteahhitlik Hizmetleri.....	5
C.2) Turizm	6
C.3) Sağlık Turizmi.....	6
C.4) Yatırımlar	7
D) LOJİSTİK VE GÜMRÜK İŞLEMLERİ	8
D.1) Lojistik.....	8
D.2) Limanlar	9
D.3) Gümrük İşlemleri	9
D.3.1) Gümrük Vergileri.....	9
D.3.2) Referans Fiyat Uygulaması	9
D.3.3) Katma Değer Vergisi (KDV) ve Diğer Gümrük Yükümlülükleri	10
D.3.4) Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları.....	10
E) GÜNCEL BİLGİLER.....	10
E.1) İş Ortamı.....	10
E.2) Perakende Sektörü.....	10
E.3) E-Ticaret	11
E.4) Sertifikasyon.....	11
E.5) Etiketleme Uygulaması.....	12
E.6) İthal İkameci Politikalar	14
E.7) Paralel İthalat.....	14
F) RUSYA PAZARINA YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELER	15

A) GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM

17 milyon km²'yi aşan toprak büyüklüğüyle dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya Federasyonu (RF), 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde, Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine kadar uzanan ve 14 ülkeyle sınır komşusu olan Rusya, 146,4 milyon nüfusa sahiptir. İki parlamentolu bir başkanlık sistemi ile yönetilen Rusya, federe cumhuriyetler ve şehirlerden oluşmaktadır. Ülkeyi Devlet Başkanı yönetmekte, Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahip bulunmaktadır. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclisin alt kanadı) ve Federasyon Kurulu'ndan (Federal Meclisin üst kanadı) oluşan Federal Meclis'e aittir.

Rusya, 2023 yılındaki, 2 trilyon Dolarlık Gayrisafi Yurtiçi Hasılasıyla, dünyanın en büyük 11. ekonomisi olmuştur. Yüksek döviz rezervleri ve nispeten düşük dış borç oranı ülke ekonomisinin güçlü alanlarını teşkil etmektedir. Ekonomik büyüme açısından, son dönemde vuku bulan jeopolitik gelişmeler sonucu getirilen geniş kapsamlı yaptırımlar nedeniyle 2022 yılında ülke ekonomisi %2,1 seviyesinde daralmıştır. Bununla birlikte, dış ticarete istikrarlı ithal ikameci politikaların yürütülmesi ve eş zamanlı ülke içi üretime ağırlık verilmesi sonucu, 2023 yılında %3,6'lık bir büyüme kaydedilmiştir.

Diğer taraftan, 2022 yılında MB döviz rezervleri, 2021 yılına kıyasla 49 milyar Dolar düşerek, 582,3 milyar Dolar olarak kaydedilmiş; toplam dış borç ise 101 milyar Dolar azalarak 381,2 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise döviz rezervleri, geçtiğimiz yıla kıyasla 4,5 milyar Dolar artarak 586,7 milyar Dolar, dış borcu ise 55 milyar Dolar azalarak 326,6 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Rusya / Temel Ekonomik Göstergeler*

Gösterge	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
GSYİH (milyar \$)	1.581	1.651	1.700	1.466	1.774	2.215	2.007
GSYİH (milyar ruble)	91.843	103.862	109.608	107.658	135.295	153.435	171.041
Reel GSYİH Büyümesi	%1,8	%2,8	%2,2	-%2,7	%5,6	-%2,1	%3,6
Kişi başı GSYİH (\$)	10.766	11.244	11.585	10.181	12.618	15.646	13.746
Kişi başı GSYİH (SAGP, \$)	25.926	28.821	30.068	29.937	31.271	33.253	29.262
İhracat (milyar \$)	357	449	423	337	492	592	425
İthalat (milyar \$)	227	238	244	232	294	255	285
Dış ticaret dengesi (milyar \$)	130	211	179	105	198	337	140
İşsizlik oranı (Aralık ayı itibarıyla)	%5,1	%4,8	%4,6	%5,8	%4,8	%3,9	%3,2
Tüketici Enflasyonu	%2,5	%4,3	%3	%4,9	%8,4	%12,2	%7,4
MB politika faizi (31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla)	%7,75	%7,75	%6,25	%4,25	%8,5	%7,5	%16
Toplam dış borç (milyar \$)	518	455	491	467	482	381	327
Uluslararası rezervler (milyar \$)	433	469	554	596	631	582	587

Kaynak: 2017-2022 verileri IMF ve Trademap'ten alınmıştır. 2023 verileri ise Rusya Merkez Bankası, FGS ve Rosstat'a aittir.

RF MB'nin 15 Ağustos 2023 tarihinde gerçekleştirilen olağanüstü toplantısı ile faiz, %12'ye; Eylül ayında %13'e, Ekim ayında %15'e, Aralık ayında ise %16'e yükseltilmiştir. MB'den yapılan açıklamalarda, faiz artırımının temel gerekçesinin fiyat istikrarı sağlanması ve yılsonu

enflasyon hedefinin tutturulması olduğu belirtilmiş; ihtiyaç halinde artırıma devam edilebileceği hususu paylaşılmıştır.

16 Şubat 2024 tarihinde yapılan RFMB toplantısında faiz oranında değişikliğe gidilmemiştir.

B) MAL TİCARETİ

Rusya, zengin doğal gaz, petrol ve maden kaynaklarının yanı sıra geniş tarım ve ormanlık alanlarıyla en önemli hammadde tedarikçisi ülkeler arasında yer almaktadır. Petrol ve ürünleri, doğal gaz, taşkömürü, tahıl, yağlı tohum ve bitkisel yağlar ile demir-çelik ürünleri başlıca ihrac kalemlerini oluşturmaktadır.

Federal Gümrük Servisi tarafından açıklanan verilere göre, 2022 yılı ihracatı, RF tarihinde rekor kırarak %19,9 artmış ve 592,5 milyar Dolara ulaşmıştır. Buna karşılık, RF'nin ithalatı %11,7 oranında azalarak 255,3 milyar Dolara gerilemiştir. 2023 yılında ise RF'nin ihracatı %28,3 azalarak 425,1 milyar Dolar, ithalatı ise %11,7 artarak 285,1 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, RF'nin dış ticaret fazlası 140 milyar Dolar düzeyinde kaydedilmiştir.

Ülkenin emtia ve enerji ürünleri dışı ihracatı ise toplam döviz girdisinin yaklaşık %28'ini oluşturmaktadır. Rusya'nın 285 milyar Dolarlık ithalatında ise makine aksam ve parçaları, elektrik ve elektronik ürünler, ilaç, cep telefonu, kara taşıtları ve aksamları, makineler, hava taşıtları ve gıda ürünleri ön plana çıkmaktadır.

Rusya ve Türkiye arasında 2000 yılında 4,5 milyar dolar olan ticaret hacmi, artan petrol fiyatlarının da etkisiyle 2008 yılında rekor seviye olan 37,8 milyar dolara yükselmiş, 2022 yılında ise 68,1 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2021 yılında 5,8 milyar Dolar olan ihracatımız, 2022 yılında %61,8'lik bir artışla 9,3 milyar Dolar seviyesinde tezahür etmiştir (8'inci sıra). 2023 yılında ise, 2022 yılına kıyasla, %16,9'luk bir artışla 10,9 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Anılan dönemde Rusya'nın toplam ihracatımız içerisindeki payı ise %4,3 olmuştur (6. sıra).

Grafik 1: Türkiye-Rusya Dış Ticaret Göstergeleri

Kaynak: TÜİK (2019 yılı ve sonrası için Genel Ticaret Sistemi verileri esas alınmıştır.)

RF'ye yönelik başlıca ihraç mallarımız geleneksel olarak yaş meyve ve sebze, kara ulaşım araçları ve bunların aksam parçaları, tekstil ve hazır giyim ürünleri, metallere nihai ürünler ile elektrikli makine ve cihazlardan oluşmaktadır.

2023 yılı rakamlarına baktığımızda ise ilk 5 sektörün sırasıyla; kimyevi maddeler ve mamulleri, makina ve aksamları, otomotiv endüstrisi, elektrik-elektronik, yaş meyve ve sebze olduğu görülmektedir.

2022 yılında Rusya'dan ithalatımız ise 58,8 milyar dolar ve %16,2'lik pay ile ilk sıraya yükselmiştir. 2023 yılı RF'den ithalatımızın 2022 yılına kıyasla %22,5 oranında azalarak 45,6 milyar Dolar seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Ülkeden en çok ithal ettiğimiz mallar ise; doğalgaz, taşkömürü katranı ve ham petrol ürünleri, demir-çelik, demir dışı metal ve mamulleri olup; ülkemizin RF ithalatındaki görece düşüşün emtia fiyatındaki değişimden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

C) HİZMET TİCARETİ VE YATIRIMLAR

2023 yılında Rusya'nın hizmet sektörü dış ticaret hacmi %4 oranında bir azalışla 114,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Sektörde dış ticaret açığı ise %51 civarında artarak 33 milyar doları aşmış bulunmaktadır (Rusya Merkez Bankası, 2024).

Rusya ile ülkemiz arasındaki 2017-2022 yılları hizmet ticareti verisi incelendiğinde, ülkemizin Rusya'ya söz konusu yıllarda ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Rusya'ya ihracatımız 2022 yılında bir önceki yıla göre %129 artarak yaklaşık 2,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya Federasyonu 2022 yılında ülkemizin en çok hizmet ihracatı yaptığı ülkeler arasında (turizm verileri hariç tutulduğunda) %5,5'lik pay ile 3'üncü sırada yer almıştır.

Türkiye-Rusya Federasyonu İkilik Hizmet Ticareti İstatistikleri

Yıllar	Hizmet İhracatı (bin Dolar)	İhracat Değişim %	Hizmet İthalatı (bin Dolar)	İthalat Değişim %	Hacim (bin Dolar)	Denge (bin Dolar)
2017	849.263		331.170		1.180.433	518.093
2018	968.245	14	444.556	34	1.412.801	523.689
2019	960.476	-1	354.100	-20	1.314.576	606.376
2020	829.468	-14	423.447	20	1.252.915	406.021
2021	1.134.193	37	577.329	36	1.711.522	556.864
2022	2.595.750	129	943.476	63	3.539.226	1.652.275

Kaynak: TÜİK (Turizm hariç veri)

Rusya ile 2017-2022 yılları arasındaki hizmet ticaretimiz ithalat açısından değerlendirildiğinde, 943 milyon dolar ile 2022 yılında en üst düzeye çıktığı gözlemlenmektedir ve %2,1'lik oranıyla ülkemizin en çok hizmet ithalatı yaptığı ülkeler arasında 12'inci sırada yer almaktadır. Söz konusu veri turizm hariçtir.

RF ile ülkemiz arasındaki hizmet ticareti verisi sektörel olarak incelendiğinde, Rusya'ya hizmet ihracatımızda ilk üç sırada %88 ile taşımacılık sektörü, %4,4 ile diğer iş hizmetleri ve %3,6 ile

bakım ve tamir hizmetleri yer almaktadır. Rusya'dan hizmet ithalatımızda ise sıralama %67 ile taşımacılık hizmetleri, %21 diğer iş hizmetleri %7 sigorta ve emeklilik hizmetleri şeklindedir.

C.1) Müteahhitlik Hizmetleri

2023 yılı itibariyle, Rusya'da müteahhitlik sektöründe, yaklaşık 6,2 milyon kişi istihdam edilmektedir. Bu sebeple sosyo-ekonomik açıdan önemli bir sektördür. Özellikle 2014 krizi öncesinde başlatılan projelerle birlikte %7,6'ya kadar yükselen sektörün toplam istihdamdaki payı, 2022 yılında % 6,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Gayrimenkul hizmetleri de dikkate alındığında, müteahhitlik hizmetlerinin, Rusya'nın en büyük istihdam potansiyeli taşıyan sektörleri arasında yer aldığı görülmektedir.

2022 yılında gayrisafi yurt içi hasılası 2,2 trilyon Dolara yaklaşan Rusya'da, inşaat sektörü, 2022 yılında milli gelirden %4,7'lik bir pay elde etmiştir.

Müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya ülkemizin bir numaralı pazarıdır. Türk müteahhitlik firmalarının Rus pazarına girişleri SSCB'nin son yıllarına rastlamaktadır. 1987'de yürürlüğe giren Türkiye-SSCB Doğal Gaz Anlaşması ve bu anlaşmanın içerdiği SSCB'den alınacak doğal gazın bedelinin bir kısmının Türk mal ve hizmetleriyle ödenmesi koşulu sayesinde, Türk müteahhitlik firmaları 1987'den itibaren Rus pazarına girmeye başlamış ve SSCB'nin yıkılmasıyla bu süreç ivme kazanmıştır.

Ülkemizin önde gelen müteahhitlik firmalarının pek çoğu, özellikle 1990'ların sonundan itibaren Rusya'da yerleşmeye başlamışlardır. Ayrıca, doğrudan Rusya'da kurulan ve büyüyen önemli müteahhitlik firmalarımız da mevcuttur. Başka bir deyişle, müteahhitlerimiz, Rusya'ya ilk giren ve ilk yerleşen Türk müteahhitisleridir.

Türk müteahhitleri, 1990'lı yıllardan itibaren proje portföylerini çeşitlendirmişler, ağırlıklı olarak konut projeleri ile girilen pazarda otoyol, stadyum, enerji, havaalanı, AVM gibi katma değeri yüksek projeleri üstlenerek müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya'da önemli bir pazar payına da sahip olmuşlardır.

Halihazırda, yerleşik Türk müteahhitlerinin Rus ekonomisine katkıları sadece proje sayısı ve/veya rakamsal bazda kalmamakta, ülkenin genel istihdamında da olumlu bir etki yaratmaktadır.

Öte yandan, müteahhitlik firmalarımız kapsamlı makine-ekipman parkı kurarak önemli bir yatırımcı konumuna yükselmişler, ayrıca özellikle konut, otel, ticaret merkezi, ofis binaları ve AVM yatırımlarını hayata geçirmiş bulunmaktadır.

2022 yılı Şubat ayında Ukrayna krizi akabinde RF'ye yönelik ABD ve AB'nin aldığı ekonomik önlemler ve artan ambargolar nedeniyle, RF'nin yatırım plan ve programlarında değişiklikler yaşanmıştır. Bu nedenle, 2022 yılında firmalarımız sadece 2,3 milyar dolarlık proje üstlenebilmişlerdir. RF ekonomisinin ve yatırım planlarının seyri dikkate alındığında ulaşılan bu rakamın da önemli bir rakam olduğu değerlendirilmektedir.

2022 yılı Şubat ayı sonrası süreçte ise, RF'de çalışan firmalarımızın devam eden projeleri kapsamında önemli parasal sıkıntılar yaşanmadığı görülmektedir. Sadece ülkeye giriş/çıkışlar, para transferleri, (özellikle Türk işçiler ile ilgili transferler), üstlenilen projelerde kullanılacak Batı menşeli makine/ekipmanın tedarikinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle projelerin yavaşlaması, RF'ye firmalarımızca getirilen iş makinalarının çıkışına izin verilmemesi sorunları dışında karşılaşılan sorun olmamış, RF'de iş yapan firmalarımızdan da Müşavirliğimize bu bağlamda ciddi bir sorun yansımamıştır. Bu nedenle, 2023 yılı sonunda Rusya, 4,6 milyar Dolarlık büyüklükle, yine ülkemizin değer bazında en fazla proje üstlendiği ülke olmuştur.

1987'den 2023 yılına dek, müteahhitlik firmalarımız RF'de 102,1 milyar Dolar değerinde 2.167 proje üstlenmişlerdir. Türk yurtdışı müteahhitlik sektörünün toplam 502 milyar Doları aşan proje portföyü içerisinde RF'nin payı %20,3 seviyesindedir.

Ayrıca, RF, Türk teknik müşavirlik firmalarının da yakından ilgilendiği bir pazardır. Bugüne kadar bu ülkede 125,7 milyon Dolar değerinde 389 teknik müşavirlik projesi üstlenilmiş bulunmaktadır. Bu rakamlarla RF ülkemizin en fazla teknik müşavirlik projesi üstlendiği 8. Ülke konumundadır.

C.2) Turizm

2019 yılının Türkiye ve Rusya'da kültür ve turizm yılı olarak ilan edilmesi, karşılıklı etkileşimin artırılması bakımından önemli bir kilometre taşı olarak değerlendirilmektedir.

2019 yılında, RF'den rekor düzeyde 7.097.220 turist ülkemizi ziyaret etmiş olup, bir önceki yıla göre %18'lik bir artış yaşanmıştır. 2020 yılında salgının uluslararası hareketliliği kısıtlaması nedeniyle Rusya Federasyonu'ndan ülkemizi ziyaret eden turist sayısı 2.165.173 kişi ile sınırlı kalmıştır. 2021 yılı ziyaretçi sayısı 4.698.252'ye yükselerek salgının etkisinin azaldığının göstergesi olmuştur. 2022 yılında ise ziyaretçi sayısı 5.078.021'e yükselerek artışını sürdürmüştür.

Son olarak, 2023 yılında ise 6.291.822 ile 2022 yılına göre %24'lük bir artış yaşanmıştır.

Ayrıca, TÜİK tarafından açıklanan verilere göre; Ülkemizi ziyaret eden turistlerin, 2023 yılında %11'i Rus turistler olmuştur.

Türkiye'ye gelen turistlerce 2023 yılında kişi başı ortalama 952 dolarlık harcama gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında Rus turistlerce getirilen döviz miktarı da 6 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir.

C.3) Sağlık Turizmi

60 yaş üzeri erkek ve 55 yaş üzeri kadın sayısının toplam nüfus içindeki payının % 21,6 seviyesinde olduğu Rusya, tedavi amacıyla ülkemize en fazla hasta gönderen ülkeler arasında yer almaktadır.

Sağlık turizmi sektöründe hedef ülkelerimizden olan Rusya'da sağlık harcamaları GSYH'nin %7,6'sını oluşturmaktadır. Rusya'daki özel sağlık harcamaları bu oranın %29,45'ine karşılık gelmekte olup sağlık harcamalarının %27,76'sı kişi ve kuruluşların doğrudan/cepten ödemelerini kapsamaktadır

Son dönem uluslararası gelişmeler sonrasında Rusya'da sağlık turizmi ile ilgili durum dramatik şekilde değişmiştir. 2022 yılına kadar İsrail, Almanya, İsviçre, Avusturya, İtalya ve Güney Kore Rus hastaların tedavi amacıyla en çok tercih ettikleri ülkeler arasında yer alırken, Ukrayna krizi sonrası, yurtdışına seyahat konusunda kısıtlamalar başlamış, geleneksel olarak Rusları kliniklerinde tedavi için kabul eden birçok ülke vize verme konusunda yasaklayıcı kısıtlamalar getirmişlerdir. Hâlihazırda, bazı Avrupa ülkeleri, Schengen vizesi sahibi Ruslara dahi giriş yasağı uygulamaktadır.

Bunlara ilaveten, ulaşım konusunda da büyük sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. Doğrudan uçuşların azalması, uçuş süresinde artış, özellikle düşük ruble döviz kuru ile lojistik ve tedavi maliyetinde önemli artışlar, Rus vatandaşları için Avrupa ülkelerinde tedavinin çekiciliğini önemli ölçüde azaltmıştır.

Ukrayna krizi sonrası, sağlık turizmi için yurtdışına giden kişi sayısı en az % 30 düşmüştür ve en cazip ülkeler listesinde İsrail (son dönem gelişmeler öncesi), Türkiye, Belarus, Çin gibi ülkeler yer almaya başlamıştır.

Diğer taraftan, Rus hastaların en fazla çocuk sağlığı ve hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, ortopedi ile travmatoloji branşlarını tercih ettiği görülmektedir.

Türkiye'yi, tedaviye yönelik hizmetlerden yararlanmak üzere tercih eden Rus vatandaşlarının genel olarak; daha çok orta ve üst düzey gelir grubunda olanlardan müteşekkil olduğu, bu gruptaki insanların tercihlerinde belirleyici olan hususun ise, ileri derecede uzmanlık gerektiren müdahale ve ileri teknolojiye duyulan ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizin ılıman bir iklime sahip olması ve Rusların en çok tercih ettiği turizm destinasyonlarından biri olması sebebiyle, Rus hastaların ülkemizin termal sağlık turizmi kuruluşları ile alternatif tıp ve yaşlanma karşıtı tedaviler öneren sağlık merkezlerine daha fazla yönlendirilmeleri önem arz etmektedir. Ayrıca, Rusya'nın kalp hastalıklarına bağlı ölümlerin dünyada en yüksek olduğu ülkeler arasında yer aldığı da göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin bu alanlardaki tedavi altyapısı ve imkânları dikkate alınarak, kardiyoloji alanındaki hizmetlere odaklanılmasında da fayda olduğu değerlendirilmektedir.

C.4) Yatırımlar

Rusya'da toptan ve perakende ticaret, tekstil-konfeksiyon, bankacılık ve finans, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makine, enerji, cam sanayi ile müteahhitlik ve gayrimenkul faaliyetleri alanlarında güçlü Türk yatırımları mevcuttur. Ayrıca; danışmanlık-hukuk, lojistik, otomotiv ve oto yan sanayi ile mobilya alanlarında da son dönemde Türk yatırımların artış kaydettiği gözlemlenmektedir. Özellikle otomotiv ve oto yan sanayi, kozmetik, ilaç sanayi, makine, işlenmiş gıda ve kimyasal ürünler alanlarında büyük potansiyel görülmektedir.

Bakanlığımız tarafından 2023 yılında gerçekleştirilen yurtdışı yatırım anket çalışması verilerine göre; Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişiler tarafından Rusya'da gerçekleştirilen yatırımlara ilişkin sermaye pozisyonu yaklaşık 1,6 milyar Dolar tutarındadır. Ayrıca, firmalarımızın üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya gerçekleştirmiş olduğu yatırımlar da dikkate alındığında, Rusya'da gerçekleştirilen Türk yatırımlarının toplam sermaye pozisyonu tutarı 3 milyar Dolara ulaşmaktadır.

Federal, bölgesel ve yerel olmak üzere üç farklı kategoride vergi sistemi olan Rusya'da; genelde yabancı yatırımcıları çekmek için bölgesel yönetimler ilgili mevzuat çerçevesinde belirlenmiş olan bölgesel vergilerin bir bölümünde indirim uygulayabilmektedir. Rusya'daki özel ekonomik bölgeler ise ülkeye yatırım çekmek için kullanılan en etkili enstrümanlardan birisi olup, hâlihazırda Rusya'da dört farklı kategoride olmak üzere toplam 43 adet özel ekonomik bölge (ÖEB) bulunmaktadır. Bunlardan 24'ü sanayi ve imalat bölgesi, 7'si teknoloji ve inovasyon bölgesi, 10'u turizm ve rekreasyon bölgesi, 2'i ise lojistik bölgesidir. Rusya'da Kurulu ÖEB'lerde 42 ülkeden 140'ı yabancı yatırımcı olmak üzere toplam 967 firma tarafından 19 milyar Dolardan fazla yatırım taahhüdünde bulunulmuştur. Hâlihazırda 8,5 milyar dolarlık yatırımın da tamamlandığı ÖEB'lerde, 48 bin kişiye iş imkanı sağlanmış bulunmaktadır.

D) LOJİSTİK VE GÜMRÜK İŞLEMLERİ

D.1) Lojistik

RF, Dünya Bankasının 2023 yılı Lojistik Performans Endeksinde kullanılan gruplandırılmış sıralamaya göre 2,6 puan ile 88. sırada yer almıştır. Gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği açısından 2,4 puan ile 90. sırada, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi açısından 2,7 puan ile 68. sırada, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı açısından 2,3 puan ile 121. sırada, lojistik hizmetlerinin kalitesi ve rekabetçiliği açısından 2,6 puan ile 92. sırada, sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması açısından 2,9 puan ile 93. sırada, sevkiyatların takibi ve izlenebilirliği açısından 2,5 puan ile 98. sırada yer almıştır.

Dünya Bankasının 1998 yılı Lojistik Performans Endeksi sıralamasına göre ise 2,76 puan ile 75. sırada yer almıştır. Gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği açısından 2,42 puan ile 97. sırada, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi açısından 2,78 puan ile 61. sırada, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı açısından 2,64 puan ile 96. sırada, lojistik hizmetlerinin kalitesi ve rekabetçiliği açısından 2,75 puan ile 71. sırada, sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması açısından 3,31 puan ile 66. sırada, sevkiyatların takibi ve izlenebilirliği açısından 2,6 puan ile 97. sırada yer almıştır.

Tablo 2: RF Lojistik Performans Endeksi (1998-2023)

RUSYA FEDERASYONU	LPI Puanı	Sıra	Gümrük	Sıra	Altyapı	Sıra	Uluslararası Nakliyat	Sıra	Lojistik Kalitesi ve Rekabetçilik	Sıra	Zamanlama	Sıra	Takip ve İzlenebilirlik	Sıra
2023*	2,6	88	2,4	90	2,7	68	2,3	121	2,6	92	2,9	93	2,5	98
1998	2,76	75	2,42	97	2,78	61	2,64	96	2,75	71	3,31	66	2,65	97

* Dünya Bankası 2023 LPI Raporunda gruplanmış sıralama yöntemi tercih edilmiştir.

Türkiye ile Rusya arasındaki kapsamlı ticari ve ekonomik ilişkiler, Türk menşeli mal ve hizmetlerin Rus pazarına ulaşımını ikili ilişkiler açısından en önemli konulardan birisi haline getirmiş, bu çerçevede iki ülke arasındaki lojistik hizmetlerinin önemini artırmıştır. Ancak; ikili ticaretin yapısı, Rusya ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı konusunda bir asimetri oluşturmaktadır. 2022 yılında, Türkiye'den Rusya'ya ihraç edilen ürünlerin %39,4'ü karayolu, %55,1'i denizyolu ve %3,6'sı havayolu ile taşınmıştır. Rusya'dan ithal edilen ürünlerin taşınmasında ise %58,8 oranında denizyolu, %38 oranında boru hattı kullanılmıştır. Anılan ülkeden ithalatımızda karayolu ve havayolu taşımacılığının payları ise sırasıyla %2 ve %1,1'dir. Demiryolu taşımacılığı ise ithalatımızda ve ihracatımızda ise %0,08 gibi düşük bir seviyede seyretmiştir.

Diğer taraftan, karayolu taşımacılığı kapsamında, Rusya'ya yapılan taşımalarımızda en önemli güzergah olan Ukrayna üzeri taşımaların, 2022 yılında ortaya çıkan jeopolitik gelişmeler nedeniyle yapılamaz hale gelmesi nedeniyle karayolu taşımacılığımız, alternatif güzergahlar olan Rusya-Gürcistan ve Rusya-Azerbaycan güzergahlarına kaymıştır. Ancak söz konusu güzergahların fiziki olarak uluslararası karayolu taşımacılığı için yetersiz olması, özellikle Gürcistan-Rusya arasında bulunan Verniy Lars Sınır Kapısının yaşanan olumsuz hava koşulları ve doğal afetlerle sık sık kapalı kalması Rusya ile karayolu taşımacılığında aksamalara yol açmaktadır.

D.2) Limanlar

Rusya toplamda 62 limana sahiptir. Arkhangelsk limanı genel kargo; Murmansk limanı konteyner, toplu yükleme, petrol, soğutuculu konteyner kargo; Baltık kıyılarında yer alan St. Petersburg limanı genel kargo, konteyner, feribot ve yolcu taşıması; Ust-Luga limanı genel kargo, petrol, konteyner alanlarında faaliyet gösteren en önemli Kuzey limanlarıdır. Karadeniz’de yer alan Novorossisk limanı petrol, genel kargo, toplu yükleme; Tuapse limanı petrol; doğuda yer alan Vladivostok limanı genel kargo, petrol; Nakhodka limanı ise genel kargo, konteyner, toplu yükleme alanlarında faaliyet gösteren en önemli diğer limanlardır. Ülkenin Karadeniz’de 10 civarında limanı mevcuttur. Yük kapasitesi bakımından Rusya’nın Karadeniz’deki limanlarından Novorossisk, Port Kavkaz, Temruk ve Tuapse limanları öne çıkmakla birlikte, 2023 yılı Mayıs ayı itibarıyla Azak Denizi’nin yabancı bandıralı gemilerin seyr-ü seferine kapalı olması sebebiyle deniz yolu taşımacılığında Novorossisk ve Tuapse limanları yoğun olarak kullanılmaktadır.

Öte yandan, Rusya’nın 2030 Stratejik Planı kapsamında, ülke genelinde yer alan bütün limanların altyapı ve üstyapı tesislerinin yenilenmesi, modern standartlara ulaştırılarak, dış ticaretin daha aktif ve hızlı hale getirilmesi hedefi uyarınca, özellikle ülkemiz müteahhitlik firmaları açısından bahse konu modernizasyon sürecinde önemli fırsatların oluşacağı öngörülmektedir.

D.3) Gümrük İşlemleri

Avrasya Gümrük Birliğine ihraç edilen mallara ilişkin olarak gümrük vergisi ve sair mali yükümlülüklerin ödenmesi gerekmektedir. Rusya sınır gümrük idaresinde; ithalatçı, distribütör, nakliye firması veya gümrük müşaviri tarafından gümrük ödemeleri yapılmalı ve gerekli belgeler eksiksiz olarak ibraz edilmelidir. Gümrük beyannamesine ilaveten, Rus gümrüklerinde gerekli olan diğer belgeler; eşya kıymetini tevsik edici belgeler (Satıcı tarafından onaylanmış fiyat listesi, fatura, ihracat beyannamesi örneği), taşıma belgeleri, gerekli uygunluk sertifikaları, menşe belgesi, varsa lisans ve izinler ve sigorta poliçesi (CIP, CIF taşıma şekli ise) şeklinde sıralanabilir.

D.3.1) Gümrük Vergileri

Rusya’da tarife cetvelinde yer alan eşyaların yaklaşık %85’inin gümrük vergileri ‘ad valorem’ (gümrük kıymetinin belirli bir oranı) olarak belirlenmiştir. Geri kalan eşya grubunda ise ‘ad valorem’ ve ‘spesifik’ (birim miktar üzerinden sabit tutarlı) vergilerden yüksek olanının esas alınması şeklinde kombine yöntem kullanılmaktadır. Rusya’nın DTÖ’ye 22 Ağustos 2012 tarihindeki üyeliğini müteakip ortalama gümrük tarife oranı %7,8 olarak uygulanmaya başlanmıştır (Bağlı ortalama tarife oranı ise %8,6’dır). Rusya’nın ağırlıklı ortalama yöntemiyle hesaplanan gümrük vergisi oranı ise 2021 yılında %4,2 seviyesinde tezahür etmiştir. Ayrıca nihai ürünlerde %15, muhtelif tarım ürünlerinde (et ürünleri ve içecekler) ise fasıl bazında ortalama %20’leri aşan yüksek gümrük vergileri de uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, son dönem jeopolitik gelişmeler çerçevesinde, RF “dost olmayan ülkeler”e yönelik olarak MFN oranından farklı vergi uygulayabilmektedir.

Rus gümrüklerinde en çok dikkat edilen husus, gümrük kıymetinin doğruluğunun tespitidir. Özellikle bağlı şirkete yapılan taşımaların risk teşkil ettiği değerlendirilebilmektedir. Anılan risk grubuna yönelik vergi denetimlerinde ise ‘transfer fiyatlandırması’ en çok dikkat edilen hususlar arasında yer almaktadır.

D.3.2) Referans Fiyat Uygulaması

Rusya’da birçok mal grubunda gümrük kıymetinin tespiti açısından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Rus Gümrük İdaresince fiyat açısından riskli olduğu değerlendirilen muhtelif

ürünlerde belirlenen asgari kıymetlerin altında kalan beyanlar kabul edilmemekte, malın girişine ancak asgari kıymet üzerinden vergi alınması kaydıyla izin verilmektedir. Bu uygulama, gümrük idaresi içinde 'sirküler' yoluyla yürütülmekte ve kamuya ilan edilmemektedir. Buna karşın, referans fiyat uygulaması bulunmayan mallar açısından ise beyan edilen fiyatların gerçeğe uygunluğunu tespit etmekte her bir gümrük idaresi bağımsız hareket edebilmektedir. Referans fiyat uygulamalarına yönelik idari yargı yolu açık olsa da dava süreçleri uzun süre alabilmektedir.

D.3.3) Katma Değer Vergisi (KDV) ve Diğer Gümrük Yükümlülükleri

Rusya'da ürünlerin büyük bir kısmında uygulanan KDV oranı 2019 yılından itibaren %20 olarak belirlenmiştir. Ancak, uluslararası taşımacılık hizmetleri, ihracat ve serbest bölgelere satışlar gibi bazı işlemler vergiden muaf tutulmaktadır. Ayrıca, başta muhtelif yaş meyve sebze ürünleri olmak üzere bazı gıda maddeleri, kitaplar, çocuk ürünleri, medikal ürünler ve ilaçlar gibi muhtelif ürünlerde uygulanan KDV oranı %10 olarak belirlenmiştir. Rusya'da KDV ödemeleri, vergi dönemini takip eden ayın 25'inci gününe kadar yapılmaktadır (BİRER AY ARAYLA 3 EŞİT TAKSİTLE DE ÖDENEBİLMEKTEDİR).

İthal edilen ürünün Rusya'ya girişinde ise gümrüklenmiş değer üzerinde KDV hesaplanmaktadır. Ayrıca, her bir gümrük beyanı için gümrük yetkililerince işlem ücreti alınmaktadır. İlaveten; alkollü içkiler, muhtelif tütün mamulleri, petrol ürünleri ve muhtelif kara taşıtlarının ithali esnasında özel tüketim vergisi de tahsil edilmektedir.

Rusya tarafından uygulanmakta olan gümrük ve katma değer vergisi oranlarına <https://www.alt.ru/tnved/> ve <https://www.alt.ru/taksa-online> bağlantı adreslerinden ulaşabilmektedir.

D.3.4) Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları

Rusya'nın Türkiye de dahil olmak üzere toplam 80 adet ülke ile yürürlükte bulunan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmaktadır. Diğer taraftan 8 Ağustos 2023 tarihinde kabul edilen Başkanlık Kararnamesi ile 38 adet "dost olmayan ülke" ile yürürlükte bulunan anlaşmaların başlıca hükümleri askıya alınmıştır.

E) GÜNCEL BİLGİLER

E.1) İş Ortamı

Rus mevzuatına göre şirketler, ancak yetkili devlet kuruluşlarına kayıt işleminden sonra hükmi şahsiyet kazanmaktadır. Rusya'da tamamen yabancı sermayeli şirket kurmak da mümkündür. Bir limited şirketinin kuruluş süreci Moskova'da yaklaşık 11 iş günü almaktadır. Ödenmiş sermaye miktarında ise alt sınır 10 bin rubledir. Diğer taraftan; şirket tüzüğünde görevler sınırlandırılmamışsa, Rusya'da genel müdür unvanını haiz yöneticiler geniş yetkilerle donatılmıştır. Bu hususların, Rusya'da firma kuran veya bu ülkeye ihracat yapan girişimcilerimizce evvelemerde dikkate alınması büyük önem arz etmektedir.

E.2) Perakende Sektörü

146,4 milyon nüfus büyüklüğüyle Rusya, başta gıda ürünlerinde olmak üzere oldukça önemli bir tüketim gücü taşımaktadır. 2023 yılında perakende sektöründe oluşan satış hacmi bir önceki yılın aynı dönemine göre %11,3'lük bir artışla yaklaşık 47,4 trilyon rubleye ulaşmış, bunun %47,9'u ise gıda ürünlerinin (içecek ve tütün mamulleri dahil) satışından elde edilmiştir.

Sektörün 2023 yılı sonu itibarıyla sonu stok değeri 3 trilyon rubleye ulaşmış ve stok yeterlilik süresi 34 gün olarak gerçekleşmiştir.

Söz konusu yüksek tüketim potansiyeli dikkate alındığında, Rusya'nın özellikle gıda, hazır giyim ve elektronik ürünlerde birçok tedarikçi ülkenin hedef pazarı konumundaki yerini halihazırda korumakta olduğu değerlendirilmektedir.

Rus perakende sektöründe son yıllarda görülen önemli bir gelişme de Hızlı Ödeme Sisteminin (QR kod) kullanımının giderek yaygınlaşmasıdır. 2023 yılında 31 trilyon ruble değerinde 7 milyardan fazla işlem bu sistem aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Rusya’da 2023 yılının ilk 11 ayında % AVM ziyaretçi trafiğinde bir önceki yıla göre %1 oranında bir artış yaşanmıştır.

E.3) E-Ticaret

Covid-19 pandemisi, Rusya vatandaşlarının önceliklerini önemli ölçüde değiştirmeye başlamış olup, çevrimiçi alışveriş artan bir şekilde tercih edilmeye başlamıştır. 2023 yılında ise Rusya’da e-ticaret hacmi %27,5 oranında artarak 6,4 trilyon rubleye (77 milyar Dolar) ulaşmıştır.

Yaklaşık 75 milyon Rus vatandaşının e-ticaret platformları üzerinden alışveriş yaptığı; satışların %97’sinin yurt içi e-ticaret sitelerinden gerçekleştirildiği; 2023 yılında söz konusu satışlarda dijital ve beyaz eşya (%18), mobilya ve ev eşyaları (%16,1), hazır giyim ve ayakkabı (%15,5) ile gıda ve yemek hizmetlerinin (%12,3) ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Rus vatandaşlarının sınır ötesi e-ticaret sitelerinden gerçekleştirdiği alışverişlerin parasal değerinin 2023 yılında, %11,3 oranında artarak 197 milyar rubleye yükseldiği (yaklaşık 2,3 milyar Dolar); bahse konu satışlarda 2023 yılında en büyük payın dijital ve beyaz eşyada (%32,2) olduğu görülmektedir.

Ülke genelindeki e-ticaret kapsamındaki satışlarda; Moskova (%17,8), Moskova Bölgesi (%9,2), St. Petersburg (%6,1) ve Krasnodar Bölgesi (%5,3) ön plana çıkmaktadır.

1 Nisan 2024 tarihi itibarıyla, sınır ötesi e-ticarete vergilendirmeye ilgili bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, e-ticarete konu olan ürünün koli bedeli değerinin 200 avroyu ya da 31 kiloyu aşmaması gerekmektedir. Söz konusu bedelin veya miktarın aşıldığı durumlarda ise, koli değerinin %15’i oranında ve en az 2 avro/kg gümrük vergisi uygulanmaktadır.

E.4) Sertifikasyon

Avrasya Ekonomik Topluluğu Komisyonu’nun 25 Aralık 2012 tarihli ve 293 sayılı Kararı uyarınca; Gümrük Birliğinde uygulanacak olan Sertifika biçimleri Teknik Düzenlemeler çerçevesinde yasalaşmış ve 15 Şubat 2013’ten itibaren uygulanmaya başlanmıştır. AEB üyesi her ülke için ayrı ayrı belge alma zorunluluğunu ortadan kaldıran ve zaman tasarruf sağlayarak ülkeler arasındaki ticaretin hızlanmasına vesile olan mevcut Teknik Düzenleme sistematüğünde “EAC Uygunluk Sertifikası” ve “EAC Uygunluk Beyanı” şeklinde 2 çeşit sertifika tipi bulunmaktadır.

“EAC Uygunluk Sertifikası”, belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1,2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilmektedir. Sertifikasyon için numune testi ve üretim yapılan fabrikaya ziyaret gereklidir. “EAC Uygunluk Beyanı” ise, Gümrük Birliği veri tabanında kayıt edilmektedir. Başta makina ve ekipman güvenliği konusuna giren endüstriyel ürünler uygunluk beyanı kapsamında yer almaktadır. Belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1, 2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilen “EAC Uygunluk Beyanı” için numune testi, üretim yapılan fabrikaya ziyaret ve sertifikasyon süresince yıllık inceleme gerekli değildir.

EAC sistematüğü kapsamına girmeyen ürünler için her ülkenin kendi kuruluşlarından o ülkenin kalite belgesini almak gerekebilmektedir. Rusya’da GOST Sistemi gönüllülük esasıyla uygulanmaya devam etmektedir. Ayrıca; daha çok insan vücuduna direkt temas eden veya solunum yoluyla etkili olabilen ürünlerden parfüm ve kozmetikler, oyuncaklar, çocukların kullanabileceği tüm gereçler, mobilya, temizlik malzemeleri, muhtelif boya ve kimyasal ürünler, ev kimyasalları, mutfakta kullanılan bazı araç gereçler ile çocuk bezi ve benzeri ürünler için SGR (Hijyen) Sertifikası verilmektedir. Üretim, depolama ve nakliye işlemleri dahil olmak üzere

ürünlerin insan sağlığına uygunluğunu kanıtlamak açısından AEB’de bu belgenin alınması zorunludur. Diğer taraftan; yangına karşı güvenlik konusunda oldukça hassas olan Rusya’da bazı ürünlerin ithalatında yangına dayanıklılık, yanan ürünlerin çıkardıkları gazların zehirli olup olmadığı, yangının yayılma hızı, çıkardığı dumanın oranı gibi değerleri gösteren “Rusya Yangın Sertifikası” gerekmektedir. Anılan sertifika; muhtelif inşaat malzemeleri, yangın sinyal sistemleri ve bu sistemlerde kullanılan kablolar, yangını önleyen ya da geciktiren malzemeler, yangın dolapları, yangın söndürücüler, elektrik kabloları, doğalgaz ya da gazla ilgili mekân içerisinde bulunabilecek kombi ve kazan gibi ürünler için düzenlenmektedir.

Son olarak, 12 Mart 2022 tarih ve 353 sayılı RF Başkanlık Kararnamesi ile yurtdışından ithal edilen ve Rus pazarına sürülen mallar için gerekli teknik düzenleme ve standartların azaltılması ve kolaylaştırılması kararlaştırılmıştır.

Tarım, sanayi, ticaret, teknoloji, inşaat, turizm ve ulaşım gibi geniş bir alanda 128 izin türünü etkileyen anılan Kararname çerçevesinde, RF’deki laboratuvar testlerine gerek duyulmadan, firmaların menşe ülkelerindeki uygunluk beyanları, Rus gümrüklerinde kabul edilmeye başlanmıştır.

Rus işletmelerinin ivedi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik alınan bu karar, 10 Temmuz 2023 tarihli ve 1133 sayılı Başkanlık Kararnamesi ile 01 Eylül 2024 tarihine kadar uzatılmıştır.

E.5) Etiketleme Uygulaması

RF’de kayıt dışılığın azaltılması ve tüketici refahı da gözetilerek eşit rekabet koşullarının tesisinin sağlanması amacıyla dijital ekonomiye geçişin bir parçası olarak; tüm ithal ürünlerin, “QR” kodlarıyla etiketlenerek ülkeye girişinden nihai tüketiciye ulaşıncaya kadarki sürecinin izlenebilmesi amacıyla “Birleşik Ürün Etiketleme ve Takip Sistemi” ihdas edilmiştir. Söz konusu ürünlerin transit ticareti ve geçici ithalatı ise kapsam dışında tutulmaktadır. Anılan sistem sayesinde, tüketicilerin bir mobil uygulama aracılığıyla, üreticinin adı, üretim yeri, üretim veya satış tarihi ile saati, son kullanma tarihi, ürün numarası, parti numarası gibi bilgilere erişimi mümkün hale gelmiş, bu yolla ürünün arz zincirine ilişkin şeffaflık sağlanarak sahteciliğin önlenmesi amaçlanmıştır.

Anılan sistemin koordinatör kurumu, “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”; sistemin oluşturulması, uygulanması ve işletilmesinden sorumlu kurum (kodların üretimi ve dağıtım), “Geliştirme ve Teknoloji Perspektifleri Merkezi Başkanlığı” (CRPT); sistemin işleyişinin kontrolünden sorumlu kurum, “Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı”; düzenleyici kurum ise “Maliye Bakanlığı” olarak belirlenmiştir.

Söz konusu etikette, 14 Haneli ürün kodu, 13 haneli ürün için özelleştirilmiş seri numarası, tüketim ve üretim tarihleri ile dört haneli teyit kodu bulunmaktadır. Hazırlanan etiket tüketiciler tarafından akıllı telefonlarda uygulamalar aracılığıyla okutturularak ürünün bilgilerine erişilebilmektedir.

Sisteme işletmeler tarafından kayıt olunması için Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı tarafından akredite edilen merkezlerden temin edilen e-imzalar ile ilgili yazılımın indirilmesi ve <https://markirovka.crpt.ru/register> bağlantı adresinden kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Zorunlu etiketleme uygulamasına tabi ürünlerin etiketlenmeden satışa sunulması durumunda ürün cinsi ve ihlali gerçekleştirenin gerçek ya da tüzel kişi olmasına bağlı olarak para cezası, müsadere, hapis cezası gibi müeyyideler uygulanmaktadır.

Ürünlerin zorunlu tanımlamasını içeren etiketleme işleminin, eşyanın gümrüklenmesi öncesinde tercihen üretim tesislerinde veya Rusya’da, gümrükleme işleminden önce depolarda tamamlanması gerekmektedir. Etiketlemede sorumluluk ithalatçıya ait olup, etiket veya barkod

bilgilerinin üreticilere ithalatçılar tarafından ulaştırılması gerekmektedir. Diğer taraftan, Rus yetkililerce; sektörün uyum süreci, stok durumu ve Rus yetkili kurumlarının sisteme dahil olma süreçlerinde görülen sıkıntılar sebebiyle ürün bazında ilave geçiş sürecinin resmi olarak uygulanabileceği belirtilse de; etiketleme uygulamasına son tarih beklenmeden ivedilikle geçilmesinin, özellikle sevkiyat bazında yaşanacak sorunların çözümü ve iş sürecine ilişkin elde edilecek tecrübe açısından öncelik arz ettiği değerlendirilmektedir.

Bahse konu etiketlerde, malın adı, menşei, net ağırlığı, malın terkihi, üretim yılı, raf ömrü, besleyici değeri, kullanım koşulları gibi bilgilerin Rusça olarak yer alması gerekmektedir. Söz konusu etikete sahip olmayan malların satışı ise mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu şartlar her bir mal için GOSSTANDART'tan temin edilebilmektedir.

Ülkemizin RF'ye ihracatında önemli yer tutan muhtelif ürünlerde etiketleme sistemi uygulanmaya başlanmış ya da sistemin uygulanmasına yönelik süreç devam etmektedir. Ürün bazında etiketleme süreçlerine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: Ürün Bazında Zorunlu Etiketleme Süreçleri

Zorunlu Etiketlemeye Tabi Ürünler	Pilot Projesi Tamamlanmış Olup Zorunlu Etiketleme Uygulaması Henüz Başlamayan Ürünler	Pilot Projesi Devam Eden Ürünler	
		Ürün Tanımı	Pilot Proje Takvimi
Kürk manto	Bisiklet	Mersin balığı ve somon havyarı	15.04.2023-31.03.2024
Ayakkabı		Titanyum metal ürünleri	01.09.2023-31.03.2024
Tütün		Rehabilitasyon teknik araçları	15.10.2023-31.08.2024
İlaç		Radyoelektronik ürünler	01.12.2023-28.02.2025
Tekstil ve hazır giyim (hafif sanayi ürünleri)		Fiber optik ürünler	01.12.2023-01.12.2024
Süt ve süt ürünleri		Veterinerlikte kullanılan ilaçlar	25.12.2023-31.08.2024
Parfümeri ürünleri		Çocuk oyuncakları	20.12.2023-01.12.2024
Fotoğraf makinesi ve flaş		Sebze yağları	25.12.2023-31.08.2024
Lastik		Evcil hayvan gıdaları	25.12.2023-31.08.2024

Şişe su		İlaç hammaddeleri, ilaçlar	29.12.2023-31.12.2024
Bira ve düşük alkollü içecekler		Parfümeri, kozmetik ve ev kimyasalları	15.01.2024-28.02.2025
Alkolsüz içecekler		Bazı konserve yiyecek türleri	12.02.2024-31.08.2024
Tıbbi cihazlar			
Biyolojik olarak aktif gıda takviyeleri			
Deriye temas eden dezenfektanlar (antiseptikler)			
Tekerlekli sandalye			

E.6) İthal İkameci Politikalar

Rusya’da 2014-2016 yılları arasında ciddi şekilde hissedilen ekonomik kriz, ülkede bir takım sistemsel değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, hâlihazırda doğal kaynaklara bağımlılık sebebiyle ülkede “ithal ikameci sanayileşme” eğilimi kazanmıştır. Ukrayna krizi sonrası, ülkeye uygulanan yaptırımlar ile birlikte, söz konusu eğilim daha da ehemmiyet kazanmıştır.

Rusya’da yerel üretimin acilen artırılması gereken temel alanlar olarak; muhtelif sanayi ürünleri ile tarım makineleri gösterilse de, ülkenin son dönemde agresif bir politika ve ithal ikameci bir anlayış izlediği izlenimi veren bir diğer alan da tarım sektörü olmuştur. Nitekim, batılı ülkeler tarafından Rusya’ya karşı uygulanan yaptırımlara cevaben Rusya tarafından 2014 yılının Ağustos ayından itibaren aralarında yaş meyve ürünlerinin de olduğu muhtelif tarım ürünlerinde (et, balık, tuz, muhtelif işlenmiş ürünler) ithalat yasağı getirilmiştir.

Nitekim son olarak, RF Başbakan Yardımcısı, Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Denis Manturov’un 25 Ekim 2023 tarihinde, Rus basınına verdiği demeçte ithalat ikamesine ilişkin çalışmalar başlatıldığı açıkça ifade edilmiştir. Söz konusu çalışmada, ilk etapta, 1 Ocak-30 Haziran 2024 tarihleri arasında, 15 bin ton, Bitki Koruma Ürünleri (BKÜ) ithalat kotasının uygulanması planlanmaktadır.

Ayrıca, gerek tarım gerekse ilgili diğer sektörlerde uluslararası rekabetçiliğin artırılmasına yönelik destek paketleri ve ulusal projeler ihdas edilmiştir. İlgili kamu programlarında ithal ikameciliğin tesisine yönelik düzenlemelere yer verilmek suretiyle söz konusu uygulamalar resmi bir devlet politikası özelliği kazanmıştır.

E.7) Paralel İthalat

Rusya’da uluslararası veya ulusal bir marka altında ülkeye ithalatı gerçekleştirilecek ürünlerin Rusya içerisinde satış-pazarlama ve/veya dağıtım hakkını haiz yetkili bir firma bulunması durumunda gümrük işlemleri aşamasında Rusya Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından söz konusu yetkili firmanın icazetinin alınmasını müteakip ürün ithalatına izin verilmekteydi.

2022 yılının Şubat ayı itibarıyla vuku bulan son jeopolitik gelişmeler doğrultusunda muhtelif firmaların Rusya içerisinde faaliyetlerine son vermesi ve yurt dışından anılan ülkeye mal tedarikini durdurması üzerine muhtelif ürünlerde ithalat gerçekleştirmelerinde %60’ı aşan düşüşler yaşanmıştır. Bu itibarla, üçüncü ülkelerde uluslararası veya ulusal bir marka altında serbest

dolaşımında bulunan muhtelif ürünlerin satış-pazarlama ve/veya dağıtım konusunda Rusya'da yetkili firmanın onayı alınmadan ithalat işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik bir dizi düzenlemeye gidilmiştir. Resmi imalatçısı tarafından üretimi gerçekleştirilen ve üçüncü ülkelerde resmi kanallarla serbest dolaşıma sokulmuş bulunan ancak Rusya'ya yönelik tedarikine yine üçüncü ülkedeki imalatçısı veya satış hakkı sahibi tarafından izin verilmeyen ürünlerin gerçekleştirilen ithalat işlemleri “Paralel İthalat” uygulaması olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda; Rusya'ya ürün tedarikini durduran veya ülke içi imalat faaliyetlerine son veren dost olmayan ülke firmalarının ilgili markaları veya ürünler “Paralel İthalat” uygulaması doğrultusunda bir liste halinde yayımlanmıştır. Ayrıca, “Paralel İthalat” uygulaması kapsamında yurt dışından ürün getiren firmaların herhangi bir hukuksal sorumluluk altına girmemesini teminen 213 sayılı Federal Kanun marifetiyle de gerekli düzenleme yapılmıştır.

Başta otomotiv sektörüne yönelik ürünler ile elektrikli ve elektronik ürünler, makinalar, optik/lensler, gemi ve kozmetik ürünleri olmak üzere, kimyasal ürünlerden, eczacılık ve tekstil/hazır giyim ürünlerine kadar toplam 56 fasıldan muhtelif ürünler “Paralel İthalat” uygulaması kapsamında yer almaktadır. Rusya içerisinde faaliyetlerine son veren veya üretimi durduran firmaların el değiştirmesi durumunda veya ihtiyaca binaen anılan listede muhtelif değişikliklere de gidilebilmektedir. Anılan uygulama kapsamında 2023 yılında piyasa değeri 70 milyar doları aşan ürünün ithalatının gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

F) RUSYA PAZARINA YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELER

- Rusya’da yerleşik firmaların öz sermayeleri ticari hayatın olağan akışından farklı olarak genellikle oldukça düşük seviyelerde belirlenebilmektedir. Bu nedenle, ihracatta güvenilir ödeme şekillerinin tercih edilmesinde fayda bulunmaktadır. Ayrıca, Rus gümrüklerinde zaman zaman farklı, beklenmedik ve karmaşık uygulamalarla karşılaşılabilir. Bu nedenle, Rusya’ya yapılan ihracatta FOB teslimi yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.
- Rusya’da, şirket kurma aşamasında Ticaret ve Sanayi Odalarına üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Aynı şekilde bölge ya da şehirlere göre ihracatçı birlikleri de mevcut değildir. Dolayısıyla, Rusya’da gerek üretici gerekse ithalatçı veri tabanlarına sağlıklı bir şekilde ulaşılması oldukça zordur. Ayrıca, Rusya’da firmalar sık aralıklarla el değiştirebilmekte, kurumsal yapıdaki firmalar ise yine kurumsal e-posta adreslerine iletilen çok sayıda mesajı güvenlik duvarı uygulamalarıyla engelleyebilmektedir. Sonuç itibarıyla; Rusya’da ilk aşamada e-posta marifetiyle uygulamaya geçirilen bir pazara giriş stratejisinin müspet bir şekilde sonuçlanmasının nispeten daha düşük bir olasılık olduğu değerlendirilmektedir. Bu itibarla, ithalatçı firmalar nezdinde yürütülecek çalışmalarda anılan hususların dikkate alınmasında fayda görülmektedir.
- Rus ticaret hayatında, Rusya’da yerleşerek ülkede mağaza, ofis veya üretim tesisi açan firmaların daha fazla başarılı oldukları müşahade edilmektedir. Zira; Rus perakende zincirleri ya da ithalatçıları, ihracatçının ofisinin Rusya’da olması durumunda, özellikle ulaşılabilirlik ve olası sorunların çözümü noktasında bu şirketleri daha fazla tercih edebilmektedir. Rusya’da şirket açma imkanı olmayan firmamızın ise, Rus pazarını bilen ve Rusça’ya hakim yetkili temsilci/danışman ya da distribütör kullanımını esas alan bir pazara giriş stratejisi benimsemesi ve istihdam politikalarını buna göre düzenleyerek Rus coğrafyasını ve Rusça bilen personel istihdam etmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, firmamızın; başta internet sayfaları olmak üzere, Rus pazarına özel Rusça çalışmalar yapmaları, tanıtım materyalleri ile ürün broşürlerini Rusça hazırlamaları elzem görülmektedir.
- Rusya’da ticareti geliştirici en geçerli faaliyet fuar katılımıdır. Rus firmaların ülkelerinde gerçekleşen fuarlara büyük bir ilgi duyması ve burada iş bağlantıları yapması, ülkemiz firmaları açısından büyük fırsatlar yaratmaktadır. Dolayısıyla, Rus pazarını hedefleyen firmamızın fuarlara aktif olarak katılmalarının, gerek Rus pazarına ilişkin güncel durumun yerinde incelenmesi, gerekse müşteri bulunması noktasında önem arz ettiği düşünülmektedir. Rusya’da düzenlenen fuarlar ile Ticaret Bakanlığımızca sağlanan fuar desteklerine ilişkin bilgiler

<https://www.ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar> adresinde yer almaktadır. Ayrıca, Rusya'da düzenlenen tüm fuarlara ilişkin bilgilere <https://www.exponet.ru/>, <https://expomap.ru/> ve <https://worldexpo.pro/> sitelerinden ulaşılabilmektedir.

- Rus vergi ve ticaret hukukunda ülkemize göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Vergide zaman aşımı, fiili denetimler, şirket yönetim kurullarında karar alma süreçleri ve benzeri konularda mevcut olan farklı mevzuat hükümleri ve uygulamalar nedeniyle firmalarımızın pazara giriş stratejilerini alacakları profesyonel danışmanlık hizmeti doğrultusunda belirlemeleri ve pazarda tutunma ile markalaşma aşamalarında da yine profesyonel hizmet alımına devam etmeleri gerektiği değerlendirilmektedir.
- COVID-19 pandemisi sürecinde oluşan yeni dinamikler çerçevesinde mal ve hizmet satın alımındaki tüketici tercihleri Rusya'da da yeniden şekillenmeye başlamıştır. Örnek olarak; konut tercihlerinde müstakil ve bahçeli evler ön plana çıkmaya, apartman dairelerinde ise balkonlu seçenekler tercih edilmeye başlanmıştır. Pandemi dönemini müteakip yeniden şekillenen tüketim tercihlerindeki söz konusu gelişmeler doğrultusunda hizmet sektöründe ürün yelpazesinin genişleyeceği, mal ticaretinde ise özellikle belirli ülke menşeli ürünlere yönelik eğilimlerin azalacağı ve aralarında meyve-sebze mamulleri, tarımsal makinalar, tıbbi mobilyalar ve mutfak eşyalarının da bulunduğu muhtelif ürünlerde ihracat fırsatlarının artacağı değerlendirilmektedir.
- 2022 yılı Şubat ayından itibaren vuku bulan son jeopolitik gelişmeler neticesinde ise pek çok ülke tarafından Rusya'ya geniş kapsamlı ekonomik yaptırımlar getirilmiştir. Söz konusu yaptırımlar varlıklı Rus iş adamlarının servetlerinin dondurulması, önemli Rus iş adamları, politikacılar, bürokratlar, kanaat önderlerinin seyahat özgürlüklerinin sınırlandırılması gibi bireysel yaptırımlardan, Rusya Merkez Bankasının döviz rezervlerinin dondurulması, önemli firmaların Rusya'da ki faaliyetlerini ve üretimlerini durdurmaları hatta Rus piyasasından tamamen çekilmeleri gibi finansal ve iktisadi yaptırımlara kadar uzanan geniş bir yelpazede tezahür etmiştir. Özellikle; otomotiv, enerji ve gıda alanında faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin Rusya piyasasından çekilmesinin yarattığı iktisadi etkilerin ve Rusya'nın ithalat talebinde olabilecek değişikliklerin ikili ticaretimize yönelik olası yansımalarının yakından izlenmeye devam edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
- RF tarafından, firmalarımızdan gerçekleştirilecek münhasıran ülkemiz menşeli ürünlerin ithalatına yönelik herhangi bir yasaklama uygulaması hâlihazırda bulunmamaktadır. Ancak, RF'ye yönelik ihracat sürecinde işlem tarihindeki cari uygulamaların ürün bazında takip edilmesinde büyük fayda görülmektedir.
- Bununla birlikte, üçüncü ülkelerin Rusya Federasyonu'na yönelik mevcut yaptırım uygulamaları hakkında ilgili ülkelerdeki temsilciliklerimizden bilgi edinilmesinin ve güncel durumun sürekli bir şekilde takip edilmesinin daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.
- Son olarak, yine ABD ve AB başta olmak üzere üçüncü ülkelere açıklanan yaptırım kararlarının uluslararası bankacılık işlemleri üzerindeki etkileri sebebiyle, RF ile ülkemiz arasında yürütülecek ticarete dış ticaret ödemeleri konusunda, ödemelere aracılık edecek bankalarla iletişim içinde olunması ve yerel paralarla ödeme imkânlarının göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir.